

Hoe noordelijker, hoe minder bollen in Afrika

Dit jaar informeert Peter Knippels in de serie De Wereldbol de lezer over allerlei bolgewassen, over hun herkomst, en over hun toepassingsmogelijkheden. Ging het in de vierde aflevering over Zuid-Afrika, nu komt de rest van Afrika aan de beurt.

Tekst en foto's: Peter Knippels

De oogst aan bolgewassen is in Zuid-Afrika groot, met name in de Kaapregio. Hoe noordelijker je gaat, des te minder bolgewassen je vindt. Toch groeien er tussen de Middellandse Zee en Zuid-Afrika voldoende interessante gewassen, waarvan verschillende op commerciële schaal worden geteeld, zoals *Gloriosa superba* uit tropisch Afrika en *Eucomis zambesiaca* uit Malawi.

Een korte gang door de boeken leert dat in Noord-Afrika verschillende bolgewassen voorkomen, zoals in Marokko *Narcissus viridiflorus*, *N. rupicola* ssp. *watieri*, *N. romieuxii*, *N. albimarginatus*, *N. elegans* (Marokko, Algerije, Tunesië en Libië), *N. humulis* (Marokko en Algerije), *N. pachybolbus* (Marokko en Algerije), *Scilla peruviana* (West-Afrika), *Hyacinthoides hispanica* (Noord-Afrika), *Iris foetidissima* (Noord-Afrika), *I. planifolia* (Noord-Afrika), *Crocus serotinus* ssp. *salzmanni* (Noord-Afrika), *C. versicolor* (Marokko) en *Lapiedra martinezii* (Noord-Afrika).

Zakken we naar het zuiden af, dan komen we in het oosten in Ethiopië verschillende *Crinum*soorten tegen. Het meest bekende *Crinum*soort uit dit land is *C. abyssinicum*. Dit in de bergen groeiende soort bezit witte bloemen. De vier tot zes bloemen staan in een scherm. Ethiopië is het noordelijke deel van het groengebied van *C. macowanii*. Het groengebied van dit soort omvat uitgezonderd Noord-Afrika het gehele continent. De bloemen zijn wit tot roze van kleur met een donkerroze gekleurde middennerf. In het oosten van Afrika, waaronder Ethiopië, groeit *C. kirkii*; een soort met witte bloemen met een rode middennerf en keel. Er zijn maar weinig *Crinum*soorten in cultuur. Het meest in cultuur is *Crinum x powellii*, een kruising tussen *C. bulbispermum* en *C. moorei*.

BOEKEN

Er is weinig literatuur, voorzover mij bekend, verschenen over de bolgewassen in het gebied

Eucomis zambesiaca

ten zuiden van de Sahara en ten noorden van de zuidelijke landen in Afrika. Vanaf de jaren 50 tot het einde van het bestaan als zelfstandige uitgeverij heeft A.A. Balkema Publishers uit Rotterdam periodiek per familie boekjes gepubliceerd met soorten, voortkomend in tropisch Oost-Afrika. Later zijn ze uitgegeven door Taylor and Francis en nu door Kewbooks (www.kewbooks.com). De boeken werden en worden voorbereid door de RHS in Kew met medewerking van herbaria in Oost-Afrika (Tanzania, Kenia en Oeganda). In 2005 is er een aflevering verschenen over de Liliaceae, 1996 over de Hyacinthaceae en in 1982 over de Amaryllidaceae. Ik kan een ieder de boekjes aanraden.

Tot 1976 werden de *Scadoxus*soorten gerekend tot het geslacht *Haemanthus*. In dat jaar verscheen het artikel *Studies in the genus Haemanthus (Amaryllidaceae). IV. Division of the genus into Haemanthus s.str. and Scadoxus with notes on Haemanthus s.str.*; het vierde en laatste artikel over de geslachten *Haemanthus* en *Scadoxus*. *Scadoxus* soorten komen voor in bijna geheel tropisch en subtropisch Afrika én op het Arabisch schiereiland. *Haemanthus*soorten groeien alleen in Zuid-Afrika en Namibië. Het meest bekende *Scadoxus*soort is *S. multiflorus* ssp. *multiflorus* (syn. *Haemanthus multiflorus*) die als droogverkoopproduct

Scadoxus multiflorus ssp. *katherinae*

wordt verkocht. Ik zou hier graag *S. multiflorus* ssp. *katherinae* en *S. puniceus* willen presenteren. Twee interessante bolgewassen, mijn inziens niet voor de bollenteelt, maar de potplantenteelt.

MADAGASCAR

Ik wil graag ook stil staan bij de bloembollen die voorkomen op Madagascar. In allerlei boeken en artikelen kan worden gelezen dat dit eiland een unieke en geheel eigen flora heeft. In het tweedelige epos van Werner Rauh 'Succulent and Xerophytic Plants of Madagascar' staat Rauh in deel 2 kort stil bij op het eiland endemische bolgewassen: *Crinum filifolium*, *C. firmifolium*, *C. hildebrandtii*, *C. modestum*, *C. voyroni*, *Gladiolus garnieri*, *G. luteus*, *Amorphophallus hildebrandtii*, de geel bloeiende *Gloriosa virescens* en *Dipcadi hyacinthoides*. Ik heb alleen ervaring met het kweken van de wit bloeiende *C. firmifolium*. Het was geen makkelijk te kweken plant. Waarschijnlijk heeft het er mee te maken dat mijn bollen uit het wild waren gehaald, zo leerde ik later. Het is jammer dat maar weinig materiaal van deze bolgewassen wordt aangeboden, want het zijn stuk voor stuk mooie en interessante planten.

Deze boeken zijn een echte aanrader:

Literatuur

Friis, I. & Nordal, I. (1976). *Studies in the genus Haemanthus (Amaryllidaceae). IV. Division of the genus into Haemanthus s.str. and Scadoxus with notes on Haemanthus s.str.* Norway Journal of Botany 23: 63-77.

Rauh, W., 1998. *Succulent and Xerophytic Plants of Madagascar. Volume 2.* Mill Valley, Californië (USA).